

Litteratur

Företagsbeskattningsgrunder av Sven Almqvist, Proprius, Stockholm 1966.

Tredje upplagan 109 sidor och häftad. Pris 17:50 kr.

Den förträffliga boken har utökats med ett tiotal sidor, vilket föranletts av genomförda och väntade författningsändringar. Ökningen gäller främst avsnittet om realisationsvinst med de nya bestämmelserna om aktievinstbeskattning.

Bokens förtjänster har prisats här i samband med utgivandet av tidigare upplagor. Boken, som var bra från början, håller stilen. Det sagda förringas inte av att man i några detaljer kan tycka att rättsläget är mer oklart än vad Almqvist låter komma till uttryck i texten. Vem kan förresten producera något på beskattningens område som är helt invändningsfritt? En sådan övermänniska kan man nog inte leta upp.

En av detaljmärkningarna rör frågan om avdrag för substansminskning, då ägare av jordbruksfastighet brutit grus under rörelsemässiga former, jämför Erik Lillieskölds artikel i föregående nummer av Skattenytt, s 337.

Beträffande tidpunkten för fastighetsägarens skattskyldighet för de förbättringsarbeten, som utförts av nyttjanderättsinnehavare, tror jag att Almqvist missförstått ett påpekande i min förra anmälan. Man kan inte såsom Almqvist säga att det härvidlag råder någon principiell skillnad mellan ägare av jordbruksfastighet och ägare av annan fastighet. Bortsett från fall av intressegemenskap skall beskattningen ske då en bestående

förbättring konstaterats. Någon gång kan kanske värdet av förbättringen genast fastställas men oftast inte förrän nyttjanderätten upphört. Jag ger emellertid författaren gärna en hygglig förlikning genom att citera skatteflyktskommitténs betänkande (SOU 1693:52 s 265): "Praxis synes utvisa att ägare av annan fastighet i större utsträckning än ägare av jordbruksfastighet anses kunna omedelbart beskattas för nyttjanderättshavarens ombyggnads- och förbättringsarbeten."

Som sagt boken är bra. Den kommer också titt och tätt ut i nya upplagor. Med hänsyn till ändringsfrekvensen i skattelagarna är detta ett stort plus.

Handledning i varuskattefrågor utgiven av Svenska Byggnadsentreprenörföreningen; lösbladssystem i ringpärm med cirka 150 blad. Pris 40 kronor. Handledningen distribueras av föreningens expedition, Narvavägen 27, Box 27029, Stockholm 27.

Förevarande handledning har kompletterats i maj 1966, varvid ändringar och nyheter tillkomna före den 1 april nyssnämnda år beaktats. I handledningens första avdelning redovisas varuskattefrågorna i alfabetisk ordning. I den andra avdelningen återges meddelanden från riksskattenämnden, vilka kan ha intresse för byggnadsföretagare. Dessutom finns en tredje avdelning omfattande rättsfall. I boken kan man snabbt få svar på frågor om varuskatteproblem, som rör byggnadsbranschen.

H. B.

I statens tjänst av Bertil Wennergren. Sveriges Juristförbunds Förlags AB. Stockholm 1966. 128 sidor och häftad. Pris 13:20 kr inkl. oms.

Förf. av det arbete som här skall anmälas är väl känd för SN:s läsare. På ett klart och lättfattligt sätt har han både i SN och på andra håll behandlat och penetrerat åtskilligt inom den materiella skatterättens och skatteprocessens områden. Med föreliggande bok visar förf. att han också har andra strängar på sin lyra. Till sina publicistiska insatser på skatterättens och förvaltningsrättens områden fogar han nu en som spänner över tjänstemannarätt, arbetsrätt och vad därtill gränsar av offentlig rätt m. m. För den skatteintresserade som till äventyrs inte känner till förf:s hela register må här nämnas att förf. varit sekreterare åt besvärssakkunniga och även tjänstgjort som handledare av statstjänstemän vid kurser inom personalutbildningsnämndens verksamhetsområde. Han har utan tvekan större förutsättningar än de flesta att klargöra vad statstjänst innebär, att belysa dess särdrag i förhållande till liksom dess överensstämmelse i olika avseenden med tjänsteavtal i övrigt. Enligt anmälarens uppfattning fyller också det nu föreliggande arbetet högt ställda krav på pedagogisk utformning, ledigt språk och allmän lättillgänglighet. Den nya förhandlingsrätten med dess regler och ännu olösta frågor beskrivs med anmärkningsvärd fullständighet på ett förvånansvärt ringa utrymme utan att framställningen ändå verkar kompakt. Efter förhandlingsrättsreformen och vad övrigt den fört i sitt släptåg bör det kännas angeläget för envar statstjänsteman att få en åtminstone grundläggande insikt i det

regelsystem som konstituerar statstjänsten. Wennergrens lilla bok torde utgöra behövlig läsning för åtskilliga och bjuder mycket också åt dem som är mer eller mindre noviser i de ämnen som behandlas.

I det följande skall bokens innehåll beröras i korthet. Anmälaren vill därvid foga några randanmärkningar till framställningen och i en del avseenden bygga ut den med stoff som speciellt angår taxeringsmän.

Bokens inledning ger en översikt över ämnesområdet och belyser statstjänstemannarättens omvandling under senare tid. Förf. påpekar själv att delade meningar kan råda om hur omvälvande förhandlingsrättsreformen är eller kan bli. Han uttrycker en kritisk syn på statstjänstemannarättens tidigare tillstånd och skänker åtskilligt med beröm åt den nya gestaltningen. Anmälaren ville för egen del kanske inte ge övergången mellan gammalt och nytt lika skarpa konturer som förf. präglar. Klart står dock att ett mycket betydelsefullt reformarbete utförts.

Kap. 1 behandlar statstjänstemannarättens urkunder, besvär m. m. Urkunderna är dels offentligrättsliga — regeringsformen, statstjänstemannalagen, brottsbalkens tjugonde kapitel om ämbetsbrott, statstjänstemannastadgan, allmänna verksstadgan m. fl. författningar — och dels civilrättsliga såsom förenings- och förhandlingsrättslagen och kollektivavtalslagen samt huvudavtal, kollektivavtal och enskilda tjänsteavtal. En betydelsefull följd av den nya ordningen är att de kollektivavtalsbundna statstjänstemännen inte längre kan klaga hos kammarrätten över beslut angående lön, traktement o. d. Sådana frågor skall prövas av arbetsdomstolen, och alternativa be-

svärsvägar har inte ansetts kunna tillåtas. Kapitlet avslutas med praktiskt nyttiga uppgifter angående besvär.

I det andra kapitlet karakteriseras statstjänstens "egenart". Framställningen fångar in många speciella kriterier men kan väl tyckas överbetona tjänstens "särskilda dimension". Det frapperar hur förf. vill jämställa förvaltningstjänstemännen med domarna i den mån det gäller rättstillämpande verksamhet inom administrationen; här pekas exempelvis på motståndskraft mot underhandsdirektiv. Man kan nog fråga sig om inte förf. här — i pedagogiskt syfte — idealiserar verkligheten något.

Det tredje kapitlet om avtals-, förnings- och förhandlingsrätt innehåller ju särskilt aktuellt stoff och utgör väl bokens centrala parti. Framställningen är instruktiv och bl. a. belyst av en tablå angående talan i statstjänstemannafråga. Någon gång kan väl läsaren känna motsägelselusta men mestadels dämpas den av en känsla av att förf. nog ändå har — eller får — rätt. När förf. på tal om tjänstemännens rätt till förhandling för framförande av önskemål och synpunkter rörande avtalsförbudna frågor säger att uttalandena i en lags förarbeten (statstjänstemannalagens) "bildar en hederskodex som torde vara väl så pålitlig som ett formligt regeringsbeslut" vill anmälaren dock sätta ett skeptiskt frågetecken i marginalen. Bortsett från skillnaden i formell valör mellan uttalanden i förarbeten och formliga författningar kan man nog ställa sig tveksam inför förf:s allmänna optimism angående uttalandenas genomslagskraft.

Kap. 4 handlar om tjänstebegreppet och tjänsters inrättande. Efter bokens

tillkomst har ju 1966 års löneförhandlingar lett till en löneplansrevision som gjort vissa uppgifter i kapitlet föråldrade, men i allt väsentligt är framställningen ändå aktuell. I fråga om myndigheternas personalorganisationer påpekar förf. avslutningsvis att vissa myndigheters organisation är fastställd i lag, t. ex. rättegångsbalken och taxeringsförordningen. En sådan organisation kan Kungl. Maj:t inte ändra utan riksdagens medverkan. Anmälaren vill i detta sammanhang framhålla det principiellt mindre tillfredsställande i att en så betydelsefull verksamhet som kammarrättens endast regleras genom en kungl. stadga.

Tjänstetillsättning är ämnet för nästa kapitel. Här återfinns mycket av både teori och praktik. Man kan väl hysa delade meningar i frågor som när ansökningstid utgår i fall, där myndighet har satt upp särskild brevlåda, och när meritförteckning med faktisk verkan senast kan påbyggas men här är knappast platsen att närmare dryfta så perifera ämnen. Framställningen andas inte precis någon sympati för befodringsgrunden "förtjänst", d. v. s. i praktiken sökandens tjänsteår. När det gäller domstolsväsendet bör väl i rättvisans namn framhållas, att karriären är så organiserad med lämplighetsprövning i skilda stadier, att det ter sig ganska rimligt att en fiskalsaspirant, som under sin första provotid och även vid senare granskning av kapaciteten visat sig hålla måttet, blir hovrättsråd efter anciennitet.

I 6 kap. redogör förf. för tjänstemans åligganden. Vissa uttalanden är allmänt hållna och ganska vaga men så mycket mer lär inte kunna bjudas i ämnet. Av särskilt intresse är framställningen angående rätten att inneha bisysla. En bi-

syssla som inte grundar jäv för innehavaren anses ju numera vara en sorts ekonomisk förmån, varom avtal kan träffas.

Bokens sjunde kapitel innehåller en klar och överskådlig framställning av ett viktigt ämne, ämbetsansvar och disciplinärt ansvar. Regelsystemet åskådliggörs också i tabellariska översikter. Framställningen har i varje fall inte uppfordrat anmälaren till gensaga på någon väsentlig punkt. På tal om disciplinär bestraffning trots att åtalsanmälan inte lett till åtal hade kanske dock bort påpekats att myndighet reellt sett får anses vara förhindrad att ådöma disciplinStraff i fall där åklagaren inte funnit bevisningen tillräcklig. I 117 § taxeringsförordningen stadgas tystnadsplikt för taxeringsmän. Brott häremot samt tagande av muta eller av otillbörlig belöning utgör brott, för vilka gäller s. k. partiellt ämbetsansvar. Dylikt ansvar är bl. a. den underkastad som sitter i beskattningsnämnd (BrB 20:12 andra stycket). Förf. har givetvis inte haft anledning att ingå på frågan om taxeringsmäns ansvar — vare sig för ämbetsbrott eller taxering som sådan — vilken fråga i och för sig rönt starkt intresse på senare tid. Anmälaren vill begagna tillfället att hänvisa eventuellt intresserade SN-läsare till författningsutredningens betänkande "Sveriges statsskick" (SOU 1963:17) s. 517 ff och 1963 års JO-utrednings betänkande

"Riksdagens justitieombudsmän" (SOU 1965:64) s. 154 ff.

Om tjänstemäns skadeståndsansvar handlar 8 kap. Här framläggs intressanta synpunkter och tankar om den framtida utvecklingen.

Nästa kapitel berör frågor om avstängning av sjuk tjänsteman och om tvångsvis läkarundersökning. Framställningen synes i stort sett invändningsfri. Anmälaren är dock inte helt benägen att instämma i det i och för sig hovsamma uttalandet att det kan synas otillfredsställande att inte beslut om läkarundersökning kan bli domstolsprövade (i regeringsrätten).

10 kap. behandlar anställnings upphörande. Läsaren meddelas många nyttiga upplysningar och synpunkter men stegar sig kanske inför ett uttalande att den s. k. oavsättligheten slutligt visar sig bestå av en lönegaranti, som teoretiskt kan förhandlas bort för kommande tjänstemannagenerationer. Förmodligen har förf. dock väsentligen rätt, medan läsaren är bunden vid alltför traditionella tanke-mönster.

I det elfte och sista kapitlet ges en kort översikt över anställningsförmåner, personalvård m. m. Boken avslutas med vissa författningstexter (bl. a. statstjänstemannalagen), huvudavtalet mellan staten och tjänstemännens huvudorganisationer samt ett fylligt sakregister.

W. Hermanson